

सर्वोच्च अदालत, संयुक्त इजलास
माननीय न्यायाधीश डा. श्री आनन्दमोहन भट्टराई
माननीय न्यायाधीश श्री वमकुमार श्रेष्ठ
आदेश

०७०-WO-०३९६

विषय: उत्प्रेषणयुक्त परमादेश।

राष्ट्रिय वाणिज्य बैंकबाट नायब मुख्य अधिकृत पदबाट अवकाश प्राप्त
काठमाण्डौ जिल्ला खड्का भद्रकाली गाउँ विकास समिति वडा नं.१ बस्ने
गोविन्द बाबु तिवारी१ } निवेदक

विरुद्ध

राष्ट्रिय वाणिज्य बैंक, केन्द्रीय कार्यालय, सिंहदरवार प्लाजा काठमाण्डौ१
ऐ.को संचालक समिति.....१ } विपक्षी
ऐ.को कार्यकारी प्रमुख१

नेपालको अन्तरिम संविधान, २०६३ को धारा ३२ तथा धारा १०७(१) (२)
बमोजिम यस अदालतको असाधारण अधिकारक्षेत्र अन्तर्गत दायर हुन आएको प्रस्तुत मुद्दाको
संक्षिप्त तथ्य एवं ठहर यसप्रकार छः-

म निवेदक नेपाल राष्ट्र बैंकमा मिति २०२९।११।२२ देखि सहायक पदमा स्थायी
नियुक्ती भई २०३६।३।१८ गते राष्ट्रिय वाणिज्य बैंकमा सह-लेखा अधिकृत पदमा स्थायी
नियुक्ती भएपछि नेपाल राष्ट्र बैंकबाट अवकाश लिएको थिएँ। यसरी नेपाल राष्ट्र बैंकमा ६ वर्ष
३ महिना २७ दिन सेवा गरेको थिएँ। राष्ट्रिय वाणिज्य बैंकमा २०३६।३।१८ देखि
२०५२।५।२८ सम्म १५ वर्ष २ महिना २६ दिन काम गरे पश्चात मेरो घरायसी कारणले
गर्दा राजीनामा दिएको हुँ। राष्ट्रिय वाणिज्य बैंकमा मैले सेवा शुरु गर्दा राष्ट्रिय वाणिज्य बैंक
कर्मचारी नियमावली २०२३ लागु थियो। उक्त नियमावलीको नियम ३९ को नोकरी
अवधिको गणनालाई २०४३ सालको नियमावलीको नियम ४१ ले थप स्पष्ट पारेको हो।
उक्त नियम ४१ को (ड)मा उपदान वा निवृत्तिभरणको प्रयोजनको लागि श्री ५ को सरकार

वा श्री ५को सरकारको पूर्ण वा अधिकांश स्वामित्व भएको वा श्री ५ को सरकारको नियन्त्रण भएको संगठित संस्थाको सेवामा स्थायी रूपमा अविच्छिन्न सेवा भएको कर्मचारी यस बैंकमा नियुक्त भै निजहरूले कम्तीमा १५ वर्ष अविच्छिन्न रूपमा सेवा गरेमा त्यस्ता कर्मचारीले श्री ५ को सरकारको कार्यालय अथवा संस्थामा काम गरेको अवधि समेत बैंकको सेवामा जोडिनेछ भन्ने कानूनी व्यवस्था रहेको थियो। कर्मचारी नियमावली २०२३, २०४३ र २०५० मा सेवा प्रवेश गर्दा कायम रहेको निजको सेवाको शर्त वा अन्य सुविधा निजलाई मर्का पर्ने गरी बदलिने छैन भन्ने कानूनी प्रावधान रहेको छ।

उक्त नियमावलीको व्यवस्था अनुसार मैले नेपाल राष्ट्र बैंकमा सेवा गरेको अवधि ६ वर्ष ३ महिना २७ दिन र राष्ट्रिय वाणिज्य बैंकमा सेवा गरेको अवधि १५ वर्ष २ महिना २६ दिन समेत गरी जम्मा २१ वर्ष ६ महिना हुन आउँछ। मेरो घरायसी कारणले मिति २०५२।५।२८ मा राजीनामा दिएपछि नियम बमोजिम मलाई पेन्सन दिनुपर्नेमा आलटाल भएकोले मिति २०६३।११।१० मा निवृत्तिभरण पाउन निवेदन गरेको थिए। मलाई पेन्सन दिने मौखिक आश्वासन बैंकका जिम्मेवार पदाधिकारीबाट दिएपनि झुलाएर राखेको हुँदा पुनः २०७०।५।१९ मा बैंकमा निवृत्तिभरण पाउँ भनी निवेदन दिएको हुँ। विपक्षीबाट मिति २०७०।५।३१ मा निवृत्तिभरण नपाउने गरी निर्णय भएको भनी मलाई जानकारी दिइयो। राष्ट्रिय वाणिज्य बैंक कर्मचारी नियमावलीको व्यवस्था बमोजिम मैले पेन्सन पाउनु पर्नेमा पेन्सन नपाउने गरी कानून विपरीतको निर्णय गरी म माथि बैंकबाट ठूलो अन्याय भएको र सो उपर न्याय माग गर्ने अर्को कुनै प्रावधान नभएकोले यस अदालतको शरणमा आएको छु। अतः मलाई पेन्सनको सुविधा नदिने गरी भएको उक्त निर्णय गैर कानूनी र न्यायका मान्य सिद्धान्त विपरीत हुँदा उत्प्रेषणको आदेशद्वारा उक्त निर्णय बदर गरी निवेदकलाई पेन्सन सुविधा प्रदान गर्नु भन्ने परमादेश लगायत जो चाहिने आज्ञा वा आदेश जारी गरी पाउँ भनी यस अदालतमा दायर भएको रिट निवेदन।

यसमा के कसो भएको हो। निवेदकको माग बमोजिमको आदेश किन जारी हुनु नपर्ने हो? यो आदेश प्राप्त भएका मितिले बाटाका म्याद बाहेक १५ दिन भित्र लिखित जवाफ लिई आफैं वा आफ्नो प्रतिनिधिद्वारा उपस्थित हुनु भनी रिट निवेदनको एक प्रति नक्कल साथै राखी विपक्षीलाई सूचना पठाई लिखित जवाफ आएपछि वा अवधि नाघेपछि नियमबमोजिम पेश गर्नु भन्ने मिति २०७०।८।२३ को यस अदालतको आदेश।

विपक्षीले रिट निवेदनमा नै मिति २०३६।३।१८ मा नेपाल राष्ट्र बैंकमा राजीनामा दिएको भन्ने उल्लेख गरे पश्चात निजले पहिलो पट्टीको सेवा टुटाई नेपाल राष्ट्र बैंकबाट

पाउनुपर्ने सुविधा समेत सबै लिई खाई तत्पश्चात यस बैंकमा नयाँ नियुक्ति लिएको भन्ने समेत स्पष्ट हुँदा निजको सेवा अबिच्छिन्न रहेको भन्ने मात्र मिल्ने होइन छैन। यस बैंकबाट निजले मिति २०५०।५।२८ मा राजीनामा दिएको हुँदा निजलाई पेन्सन तथा उपदान प्रयोजनको लागि कर्मचारी नियमावली २०५० लागु हुने हो। अतः पहिले नेपाल राष्ट्र बैंकमा सहायक तहमा नोकरी गरिरहदा यस बैंकमा खुलेको नयाँ भर्नाको विज्ञापनमा परीक्षार्थीको रूपमा सामेल भई परीक्षा पास गरी नेपाल राष्ट्र बैंकको नोकरीबाट राजीनामा दिई त्यहाबाट पाउने सबै सुविधा लिई, राष्ट्रिय वाणिज्य बैंकमा अधिकृत तहमा नयाँ सेवा प्रवेश गरी पेन्सन पाउने अवधिसम्म नोकरी नगरी १५ वर्ष २ महिना २६ दिन मात्र काम गरेका विपक्षी रिट निवेदकले दोहोरो सुविधा उपभोग गर्ने बदनियतले दुषित मनसाय राखी खारेज भै सकेको यस बैंकको कर्मचारी सेवा विनियमावली २०४३ बमोजिम सुविधा पाउँ भनी दायर गरेको रिट निवेदन त्रुटिपूर्ण हुँदा खारेज गरी पाउँ भन्ने समेत व्यहोराको राष्ट्रिय वाणिज्य बैंक, केन्द्रीय कार्यालय, संचालक समितिका अध्यक्ष श्री नरहरी ढकाल र ऐ.का प्रमुख कार्यकारी अधिकृत श्री कृष्णप्रसाद शर्माको तर्फबाट यस अदालत समक्ष पेश भएको संयुक्त लिखित जवाफ।

नियम बमोजिम पेशी सूचीमा चढी निर्णायार्थ यस इजलाससमक्ष पेश भएको प्रस्तुत निवेदनमा निवेदकको तर्फबाट उपस्थित विद्वान अधिवक्ता श्री रामचन्द्र सुवेदीले नेपाल राष्ट्र बैंक र राष्ट्रिय वाणिज्य बैंक गरी मेरो पक्षले २१ वर्ष ६ महिना सेवा गरेकोमा राष्ट्रिय वाणिज्य बैंक कर्मचारी नियमावली अनुसार श्री ५ को सरकार वा सरकारको स्वामित्व भएको कार्यालय वा संस्थामा काम गरेको अवधिलाई राष्ट्रिय वाणिज्य बैंकमा सेवा गरेको मानिने कानूनी व्यवस्था अनुसार पेन्सन दिनु पर्नेमा नदिने गरी भएको बैंकको निर्णय गैरकानूनी हुँदा उक्त निर्णय बदर गरी मेरो पक्षलाई पेन्सन पाउने गरी आदेश जारी गरी पाउँ भनी र विपक्षी बैंकको तर्फबाट उपस्थित विद्वान अधिवक्ता श्री विष्णुप्रसाद कण्डेलले निवेदकले राजीनामा दिँदा पेन्सनको दावी गर्नु भएको छैन। राष्ट्र बैंकबाट राष्ट्रिय वाणिज्य बैंकमा आउदाको सेवा अवधि जोडनको लागि राष्ट्र बैंकबाट लिएको सुविधा वाणिज्य बैंकमा दाखिला गर्नु पर्नेमा सो पनि गर्नु भएको छैन। साथै निजले दावी लिएको नियमावली खारेज भई सकेको हुँदा सो बमोजिम निजलाई पेन्सन दिन नमिल्ने हुँदा रिट निवेदन खारेज गरी पाउँ भनी गर्नु भएको बहस समेत सुनियो।

दुवै पक्षबाट उपस्थित विद्वान कानून व्यवसायीहरुले गर्नु भएको बहस सुनि मिसिल अध्ययन गरी हेर्दा निवेदकको माग बमोजिमको आदेश जारी हुनु पर्ने हो वा होइन सो सम्बन्धमा निर्णय दिनुपर्ने देखिन आयो।

यसमा निर्णयतर्फ विचार गर्दा म निवेदकले नेपाल राष्ट्र बैंकमा ६ वर्ष ३ महिना २७ दिन र राष्ट्रिय वाणिज्य बैंकमा १५ वर्ष २ महिना २६ दिन समेत जम्मा २१ वर्ष ६ महिना सेवा गरेको हुँदा राष्ट्रिय वाणिज्य बैंक कर्मचारी नियमावली २०४३ को नियम ४१ (ड) बमोजिम दुवै बैंकमा गरी २० वर्षभन्दा बढी अवधि सेवा गर्ने कर्मचारीले पेन्सन पाउनु पर्नेमा विपक्षी बैंकले मलाई पेन्सन नपाउने गरी निर्णय गरेको हुँदा उक्त निर्णय बदर गरी कानूनबमोजिम पेन्सन दिलाई पाउँ भन्ने निवेदन माग रहे भएको देखिन्छ। निवेदकले दावी लिएको नियमावली खारेज भई सकेको, निजले राजीनामा दिँदा सो दावी नगरेको र नेपाल राष्ट्र बैंकबाट लिएको सुविधा यस बैंकमा दाखिला गर्नु पर्नेमा सो समेत नगरेको र कसैले पनि दोहोरो सुविधा लिन नपाउने हुँदा रिट निवेदन खारेज गरी पाउ भन्ने लिखित जवाफ रहेको देखिन्छ।

निवेदकले मिति २०२९।११।३ देखि २०३६।३।१८ सम्म नेपाल राष्ट्र बैंकको स्थायी सेवामा रही मिति २०३६।३।१८ मा राष्ट्रिय वाणिज्य बैंकमा सेवा प्रवेश गरेको देखिन्छ। यसरी निवेदकले राष्ट्र बैंकको सेवा अटुट राखी राष्ट्रिय वाणिज्य बैंकको सेवामा प्रवेश गरेको देखिन्छ। निज सेवा प्रवेश गर्दा राष्ट्रिय वाणिज्य बैंक ऐन, २०२१ को दफा ३५ (१) बमोजिम बनेको राष्ट्रिय वाणिज्य बैंक कर्मचारी नियमावली २०२३ लागु रहेको देखिन्छ। उक्त नियमावलीलाई परिमार्जन गरी २०४३ सालमा राष्ट्रिय वाणिज्य बैंक कर्मचारी नियमावली २०४३ लागु भएको देखिन्छ। उक्त नियमावलीको नियम ४१ मा नोकरीको अवधिको गणना भन्दै (ड) मा “उपदान तथा निवृत्तिभरणको प्रयोजनको लागि श्री ५ को सरकारको नियन्त्रणमा भएको संगठित संस्थाको सेवामा स्थायी रूपमा अविच्छिन्न सेवा भएको कर्मचारी यस बैंकमा नियुक्त भई निजहरूले कम्तीमा १५ वर्ष अविच्छिन्न रूपमा सेवा गरेमा त्यस्ता कर्मचारीहरूले श्री ५ को सरकारको कार्यालय अथवा त्यस्ता संस्थामा काम गरेको अवधि समेत बैंकको सेवामा जोडिने छ” भन्ने उल्लेख भएको पाइन्छ। उक्त नियमावली २०५० सालमा पुनः परिमार्जन हुँदा उक्त नियमावलीको नियम ६५(२) मा “सरकारी सेवा वा श्री ५ को सरकारको पूर्ण वा आंशिक स्वामित्व भएको कुनै संगठित संस्थाका कर्मचारी बैंकको सेवामा आउदा अघिल्लो संस्थाबाट सुविधा हिसाब गरी बैंकमा हस्तान्तरण भएको भए शुरु देखि नै नोकरी कायम गर्न बाधा पर्ने छैन” भनी सेवा अवधि जोड्नलाई रोकेको अवस्था देखिदैन।

राष्ट्रिय वाणिज्य बैंक कर्मचारी नियमावली २०२३ को नियम ८७, २०४३ को नियम ९३ र २०५० को नियम ११८ मा कर्मचारीको सेवाको सर्त मर्का पर्नेगरी बदलिन नहुने

भनी उल्लेख भएको पाइन्छ। यसरी राष्ट्रिय वाणिज्य बैंकमा सेवारत कर्मचारीहरूको सेवा सर्तको सुरक्षाको प्रत्याभुति गरेको र निजहरूलाई मर्का पर्ने गरी सेवाका सर्त परिवर्तन नगरिने गरी सबै नियमावलीमा उल्लेख गरेको पाइन्छ।

राष्ट्रिय वाणिज्य बैंकबाट निवेदकले मिति २०५२/०५/२८ मा दिएको राजीनामा स्वीकृत गर्दाकै अवस्थामा निजको निवृत्तिभरण सम्बन्धमा निर्णय दिनुपर्ने हो। तर बैंकबाट त्यस सम्बन्धमा कुनै निर्णय गरेको देखिंदैन। त्यसपछि मिति २०६३/११/१० मा निवेदकले मेरो राजीनामा स्वीकृत भएको यति लामो अवधि व्यतित भई सक्दा पनि मैले पाउने नियमानुसारको निवृत्तिभरण हालसम्म पनि उपलब्ध नगराइएको हुँदा मिति २०५०/०५/२८ देखिको निवृत्तिभरण उपलब्ध गराई पाउँ भनी लिखित निवेदन दिएको देखिन्छ। सो निवेदनमा बैंकबाट कुनै निर्णय भएको अवस्था समेत देखिंदैन। त्यसपछि मिति २०७०/०५/१९ मा पुनः निवृत्तिभरण बारे भनी मैले समय समयमा दिएको लिखित निवेदन र गर्दै आएको मौखिक अनुरोधको बाबजुद कुनै कारबाही नगरिदिएकाले यसमा अविलम्ब निर्णय गरी साविकदेखि मैले पाउनुपर्ने निवृत्तिभरण रकम क्षतिपूर्ति सहित दिलाई दिनु हुन अनुरोध गर्दछु भनी निवेदन दिएको देखिन्छ।

यसरी २०६३ सालदेखि नै निवेदकले निवृत्तिभरणको लागि निवेदन दिएकोमा लामो समयसम्म कुनै निर्णय नभएपछि मिति २०७०।५।१९ मा दिएको निवेदनमा निज गोविन्द बाबु तिवारी यस बैंकको सेवामा प्रवेश गर्दा नेपाल राष्ट्र बैंकबाट सुविधा हिसाब गरी निजको सुविधा यस बैंकमा हस्तान्तरण समेत भएको नदेखिएको र निजको राजीनामा स्वीकृत हुँदा बैंक कर्मचारी नियमावली, २०४३ खारेज भई कर्मचारी नियमावली, २०५० लागू भईसकेको हुँदा निजले दावी गरे बमोजिम तत्कालीन अवस्थामा खारेज भई सकेको अवस्थामा कर्मचारी नियमावली, २०४३ को नियम ४१(ड) बमोजिम निजले नेपाल राष्ट्र बैंकमा काम गरेको अवधि समेत बैंकको सेवामा जोडी निजलाई सेवा सुविधा वा निवृत्तिभरण दिनु नपर्ने भनी मिति २०७०/०५/३१ मा निर्णय भएको देखिन्छ।

राष्ट्रिय वाणिज्य बैंकबाट निवेदकलाई निवृत्तिभरण दिन नमिल्ने निर्णय गर्नु अगाडी निवेदकले नेपाल राष्ट्र बैंकमा काम गरेको अवधिको सेवा सुविधा लिए वा नलिएको सम्बन्धमा कुनै पत्राचार सम्म भएको पनि देखिंदैन। निवेदकले राजीनामा गर्दा बैंक कर्मचारी नियमावली, २०४३ खारेज भईसकेको भएपनि बैंक कर्मचारी नियमावली, २०५० को नियम ६५(२) मा “शुरु देखि नै नोकरी कायम गर्न बाधा पर्ने छैन” भन्ने उल्लेख भएबाट नेपाल राष्ट्र बैंकमा

गरेको सेवा अवधिलाई जोडी सेवा सुविधा दिन रोक लगाएको भन्न मिल्ने देखिएन। यसरी निवेदकलाई बैंक नियमावली बमोजिम नेपाल राष्ट्र बैंकमा स्थायी सेवा गरेको अवधि ६ वर्ष ३ महिना २७ दिन र राष्ट्रिय वाणिज्य बैंकमा सेवा गरेको अवधि १५ वर्ष २ महिना २६ दिन समेत जम्मा २१ वर्ष ६ महिना २३ दिन भई निजले निवृत्तिभरण पाउने अवस्था देखिँदा राष्ट्रिय वाणिज्य बैंकबाट निजलाई सेवा सुविधा वा निवृत्तिभरण दिनु नपर्ने भनी मिति २०७०/०५/३१ मा भएको निर्णय कानून तथा न्याय सम्मत देखिन आएन।

अतः माथि उल्लेखित आधार र कारणहरूबाट निवेदकलाई निवृत्तिभरण नदिने गरी भएको राष्ट्रिय वाणिज्य बैंकको मिति २०७०।५।३१ को निर्णय कानूनतः त्रुटिपूर्ण देखिँदा उत्प्रेषणको आदेशले बदर गरि दिएको छ। निवेदकले नेपाल राष्ट्र बैंकमा गरेको सेवा अटुट राखी राष्ट्रिय वाणिज्य बैंकको सेवामा प्रवेश गरेको देखिएकोले निवेदकले नेपाल राष्ट्र बैंकमा गरेको सेवा वापत कुनै सेवा सुविधा लिएको भए सो कटाई बाँकी रकम निवेदकलाई दिन मिल्ने नै देखिँदा सो सम्बन्धमा नेपाल राष्ट्र बैंकसँग बुझी लिएको भए सो सुविधा कटाई निवेदकलाई नेपाल राष्ट्र बैंक र राष्ट्रिय वाणिज्य बैंक कर्मचारी नियमावली, २०४३ को नियम ४१(ड) र बैंक कर्मचारी नियमावली, २०५० को नियम ६५(२) बमोजिम सेवा अवधि जोडी निजले पाउने नियमानुसारको निवृत्तिभरण रकम दिनु भनी विपक्षीको नाउँमा परमादेशको आदेश जारी हुने ठहर्छ। सो ठहर्नाले यो आदेशको कार्यान्वयनको लागि आदेशको प्रतिलिपि सहित विपक्षी राष्ट्रिय वाणिज्य बैंकलाई सूचना पठाई दिनु। प्रस्तुत निवेदनको आदेशको विद्युतीय प्रति अपलोड गरी दायरी लगत कट्टा गरी मिसिल नियमानुसार गरी अभिलेख शाखामा बुझाई दिनुहोला।

न्यायाधीश

उक्त रायमा म सहमत छु।

न्यायाधीश

इजलास अधिकृतः तेजप्रसाद पौडेल

कम्प्युटर अपरेटरः मञ्जु खड्का

इति संवत् २०७६ साल बैशाख ५ गते रोज ५ शुभम् ।